नं० ६६१-घ

स्मृतिसारः (संपूर्णम्) (धर्मशास्त्रम्)

नं० ६६१-घ

पत्राणि १८

पत्र

नं० ६६१-घ (धर्मशास्त्रम्)
स्मृतिसारः (संपूर्णम्)
पत्राणि १८

		३	४		६	७	८	९	१०	११	१२	उच्चे	मित्र	
२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	महाभयउपजे		
३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	क्लेशाउपज	प्रासादप्राप्तिः	सं
४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	द्रव्यमैलोउपजे	राजप्रासादलाभः	द्रपाति
५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	मित्रउपजे	द्रव्यलाभः	परमला
६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	संकष्टउपजे	मित्रलाभः	मित्रलाभः
७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	प्रसादपामे	द्रव्यलाभः	क्लेशना [illegible]
८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	द्रव्यभंगहोवे	दति सुखं	द्रव्यभाभं
९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	द्रव्यप्राप्तिः	द्रव्यभंगः	मित्रप्राप्ति
१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	[illegible]	९	श्रीभागपामे	द्रव्यलाभः	भागमि [illegible]
			[illegible]	[illegible]	४	५	६	७	८	९	१०	वंधमुसुहोमे	[illegible]लाभः	मि

श्रीगणेशायनमः॥यज्ञोपवीतंकुर्वीतसूत्रेणनवतंतुना।देवतास्त... । [illegible]स्यामि [illegible]
स्य तः॥ १ ॥ ॐकारः प्रथमस्तंतुर्द्वितीयोग्निदैवतः॥ २ ॥ तृतीयोनागदैवत्यश्चतुर्थः सोम
दैवतः॥ पंचमः पितृदैवत्यः षष्ठश्चैवप्रजापतिः॥ सप्तमोवायुदैवत्यः सूर्यश्चाष्टमएवच॥ ३
नवमः सर्वदैवत्यइत्येतेनवतंतवः। एकेनयंपिनाबुद्धिगुणंत्रिगुणोपिवा॥ ४ ॥ स्तनाद्दूर्ध्वं
मध्योनाभेर्नकर्तव्यंकदाचन। सएवत्रिगुणः कार्यः पृथग्ग्रतः ससर्वदा। संवत्सरान्त्रिद्वौ
योभवेन्मासत्रयोदश॥ ५ ॥ तस्मिन्मलिम्लुचेपिंजनकथ्योर्दिहूसं त्रयेमाजिमुचक्तमा
सोवैमलिनः पापसंभवः॥ ६ ॥ गर्हितः पितृदेवेभ्यः सर्वकर्मसुतंत्यजेत्। श्रा [illegible] छिकंस
थमंयस्यात्र्(?)तमुकुर्वीतमलिम्लुचे। त्रयोदशोतुसंप्राप्तेकुर्वीतनराद्धिकं। नवं
मध्यंवदध्वितकें चातंपयः॥ ८ ॥ नतुष्येषुद्विजातीनांकर्पासंवैब्रविविक्रियं। गोष
वनगष्ठनदिनास्त्रिवं॥ ९ ॥ [illegible]

स्नानं चलानालवणे सपिंडां ॥ २० ॥ किंकेनाद्रानुष्ठानानां शोधने भूतेहावुवैः । अजारजः
खररजः स्नयास्मार्जनीरजः ॥ २१ ॥ दीपमंचकयोश्छायाहंतिपुण्यं दिवाकृते ॥ मीनन्हस्य कुचिः
सेवावासिनि ज्वलनभणे क्रिया । घृतकर्मात्पुष्पान्याम्नायप्रशंसा च विकर्मसु ॥ २२ ॥ पूर्वापरमध्यान्हमा
व ध्यान्दिन वैककर्मकारयेत् । येन्निषिद्धं निषिद्धानेन महानिशि वर्जयेत् ॥ २३ ॥ महानिशा तु सा
प्रोक्ता मध्यस्थं प्रहरद्वयं ॥ तत्र स्नानं न कुर्वीत वर्जयित्वाग्निहोत्रादिकं ॥ २४ ॥ नैमित्तिकं मधिकारे स्नान वा ५
दानजपादिषु ॥ यावद्वैनीहि जीवन्नुना वस्यादस्वतंत्रिका ॥ २५ ॥ छायाकूपनदीतीरे रवित्यांबु
पथि भस्मसु । अग्नौ गोष्ठे श्मशाने च विण्मूत्रं नस्समाचरेत् ॥ २६ ॥ चत्वारि तीर्थानि विप्रस्य क
रेतिष्ठं निरद्विजोः ॥ बालं देवं तथा पित्र्यं प्राजापत्यं तथैव च ॥ २७ ॥ अंगुष्ठमूले ब्राह्म्यं स्याद्दै
वं चांगुलिमूर्द्धनि ॥ प्राजापत्यं तु मूले स्यात् मध्ये पित्र्यं प्रतिष्ठितं ॥ २८ ॥ तीर्थेविवाहे यात्रा
यां संग्रामे देशविप्लवे ॥ नगरग्रामदाहे च स्पृष्टास्पृष्टिर्न दुष्यति ॥ २९ ॥ उभायेथाश्रुति
पान [illegible] ॥ पानप्रकृतीनां [illegible] पोषा [illegible] चार [illegible] स्पर्शे [illegible] मर्त्ये [illegible]
सानारीनकं [illegible] ॥ ३१ ॥

२ स्यातां दंपती शयनं गतौ। शयनादुत्थिता नारी स्त्रिया दृष्टिः पुमान् ॥२०॥ स्नातु रेखानमाप
नैरेश कृत्वोपनातुरः। स्पृष्ट्वा स्पृष्ट्वा तु रेखा यास्य नकवासा विस्तुध्यानि ॥२१॥ नारी रोगसमाक्रांता
दृस्याद्रजसान्विता। चतुर्थेहनि संप्राप्ते स्पृष्ट्वान्या स्त्री संस्पृशेत्तु तां ॥२२॥ स्न दासचैलस्नानांतर
माह्रदशवाउनः। सर्वे वासः परित्यागस्ततः शुद्धा भवेत्तु सा ॥२३॥ ज्वरो रोगी शिरोरोगी कर्णरो
गी कफाधिकः। कंठस्नानं प्रकुर्वीत शिरस्नानं स्वमेहितम् ॥२४॥ स्नानेक कुर्दमशक्तोपः कापिल
स्नानमाचरेत्। जर्जोई किं परेनांग शोधनं कापिलं स्मृतं ॥२५॥ गृहे शीतोदकस्नानं बहि
रुष्णोदकेन च। यः करोति नरस्तस्य फलं किंचिन विद्यते ॥२६॥ मृते जन्मनि संक्रांतौ श्राद्धे
वा यत्र कर्मणि। स्नानं च द्यस्य जीनेचैव नस्नायादुष्णवारिणा ॥२७॥ यज्जले शुष्कवस्त्रेण स्थले
चैवार्द्रवाससा। जपो होमस्तथा दानं तस्य सर्वं निःफलं भवेत् ॥२८॥ स्थले स्नात्वा जले यस्तु २
सधे उदकं नरः ॥ नोपतिष्ठेत पितॄणां तु सलिलं निरर्थकं ॥२९॥ जलमध्ये तु यः कश्चित्तथा

उपस्थाने जपे होमे मार्जने पापकर्मणि ॥ विसरेलप्रयो
कर्मदस्तवर विवर्जयेत ॥१॥

स्पर्णोस्नानदुर्दिनः ॥ निःपीडयति तद्वस्त्रं स्नानं स्येवं वृथा भवेत ॥२०॥ त्रिगुणीकृतवस्त्रं तस्यी
डनीयं त्रिवस्त्रणोः ॥ ~~पीडनीयं त्रिवस्त्रणैः~~ ॥ पीडनीयं चतुर्थं तु नवा धोत्रदशमं बुनि ॥ २१ ॥ उद
ग्स्थाकृनीसंध्यापि टिकात्रयमुच्यते ॥ सांध्याचिपरिकार्येत्ताउपरिभास्वतः ॥ २२ ॥ आ एवं २
शक्तौ निर्जले देशे मृते जाते च सूतके ॥ जपेव मानसीं संध्यां कुशवारिविवर्जितां २३ ॥ म
वीपातानि ~~कांस्यानि~~ कांस्यानि मृडोछिष्टानि यानि वा स्पृष्टानि द्रुतिः ॥ क्षारैः क्षकाकोप
हनानि चलितमुष्कं कशृष्णकोकिला हपला शपोः ॥ काकजेघातथावक्रं वंवा स्वन्तु
वेदस्पर्श ॥ २४ ॥ उमाकौशेपञ्चतपाल्लौम पदहकूलजाः ॥ अल्पशौचा भवेत्येते शोष
णाघ्राणहिमिः ॥ २५ ॥ क्वलिकामुपधमनं चतुष्यरकौवरेतथा ॥ ज्ञोजापिन्नानवेकि
विन्केरैः संमार्जयेन्मुद्रा ॥ २६ ॥ पश्वाग्रवारिणाम्भुस्यावितियुंजीतकर्मद्दौ ॥ रुत्राप

पिमत्ता कीर्त्तिन्यहैः शोध्यं निशोधनैः॥३७॥ चैलवच्चर्मणां शुद्धिर्वैदलानां तथैव च। शाकमू
२ लफलानां च॥ धान्यवच्छुद्धिरिष्यते॥३८॥ मोक्षणात्तृणकाष्ठं च पलालं चैव शुध्यति।
3 मार्जनोपांजनैर्वेश्म पुनःपाकान्महीमयं॥३९॥ ग्ववाधसगनवाघैस्त्रजगंधमनं यदा भ
वेत्॥ स्नेहो वा गोरसो वापि तत्र शुद्धिः कथं भवेत्॥४०॥ अंनं परित्यजेत्तं च स्नेहस्य प्रव
नेन तु। अग्नेस्तु तापनाच्छुद्धिर्गोरसस्य विधीयते॥४१॥ खननात्स्वरणाद्दाहादभिषवण
लेपनात्॥ गोभिराक्रमणात्कालात् भूमिः शुध्यति सप्तभिः॥४२॥ रश्मिवातावह्निसंस्प
र्शं रजौनेत्तत्र मारुतैः॥ संध्या यो वीन्तेसंध्यावा पवित्रं सर्वदा जलं॥४३॥ अजागावो महि
ष्यश्च ब्राह्मणी च प्रसूतिका। दशरात्रेण शुध्यंति भूमिष्ठं च नवोदकं॥४४॥ नित्यमास्यं
शुचि स्त्रीणां शकुनिः फलपातने। प्रस्रवे तु शुचिर्वत्सः श्वा मृगग्रहणे शुचिः॥४५॥ रथ्या ३
श्वगजधान्यान्मार्गं वांचैव रसः स्पृशं। अशरीरं हि मार्जन्याः श्वा विरासभवाष्पसा॥४६॥

अप्रीतिरोगिणीनारी अन्तर्वर्ती धृतव्रता। रजस्वलामकामां च मैथुनं नैव कारयेत्॥१॥

पादेशौचविहीनस्य नामजाप्यस्य न शुचिः। गर्वांशदानि मेधमनिसर्वगानाहिं चोषितं॥४८॥
भोजनं हवनं दानं मुपहारः प्रतिग्रहः। बहिर्जानु न कार्याणि तद्वदाचमनं स्मृतं॥४८॥ न कुर्वीत
तथा वेष्टं न वा ये जलिना पिबेत्॥ नो सं गैनम त्वे दन्नं वा पित्वा न भक्षयेत्॥४९॥ प्रमंसं
वापरो संवा अस्पविन्नाप्रियं वा ईहेत्॥ देवद्रोणमन्न रैंडादि वेदनिं दानकारयेत्॥५०॥ सर्वोपवी
तिना धार्यः सदा बद्धशिखेन च॥ विशिखो व्युपवीतश्च यत्करोति न तत्कृतं॥५१॥ यदि स्नातो हि
जल्ली यदि गृहीत कमंडलुः। अज्ञानात् गृहमागच्छेत् स्नानं तस्य वृथा भवेत्॥५२॥ छ
तः पतिता ये च के यानां जलविंदवः। सुरासमास्ते विज्ञेया ग्राह्यातः सोमविंदवः॥५३॥ कांस्य
पात्रे च भुक्तं वा स्नात्वा नेदानेवक्रमीतिं। कर्पादुर्ज्ञीनो नावापि अनस्नाने न शुध्यति॥५४॥ ना
चामेह श्मजा मूर्तिविष्णुरंगुलिको पि का। नवित स्पाधिका धातुसंभवा मेवपरं छ का॥५५

खे

४ गृहे लिंगद्वयं नार्च्चयेत् गणेशत्रितयं नहि । शक्तित्रयं तथा शंखं मत्स्यादिदशकं किंतं ॥ ५६ ॥ द्वौ शंखौ
नार्चयेद्देवं स्ताम्नि यामशिलाद्वयं । द्वे च केद्वारकायास्तु नार्चयेत् यद्गृहे यंत्रया ॥ ५७ ॥ श्रीविष्णोः
पादसलिलं । अपीत्वा यस्तु मस्तके । प्रक्षेपणं प्रकुर्वीत ब्रह्महा विनिगद्यते ॥ ५८ ॥ श्रीविष्णोः
पादसलिलं करे कृत्वा सुवचिलिपेत् । स स्नात्वा नास्ति वृते पश्यपातितेर्गरवे ध्रुवं ॥ ५९ ॥ हर्त्तव्यरत्न्यां
पामाध्यां हरिनैवेद्यं कर्मकारयेत् । यो निवेदितं निशि नैवेद्यं कुर्यात्तन्महापातकी ॥ ६० ॥ महानिशानुसा ला
रो क्रमं ध्यस्थं ग्रहं हरेद्वचं ॥ नवेद्यान्नेन कुर्वीत वर्जयित्वा एकादिके ॥ ६१ ॥ दानं दानमपापाय
ज्ञानिवातमपनि यहेः ॥ विषयीतापहोमं च वक्ती किंहोमभाजनं ॥ ६२ ॥ मासद्वयं च्छावणस्ति
वीनि घोरसंस्वकां । तासु मासं नेन कुर्वीत वर्जयित्वा समुद्रगाः ॥ ६३ ॥ पंक्तिभेदी वृथापाकी ४
वेदब्राह्मणनिंदकः । ब्रह्मादेशी वेदविक्रयी पंचैते ब्रह्मघातकाः ॥ ६४ ॥ स्वादेशं पठते

प्रथमेह्नी चांडाली द्वीतीए ब्रंह्मघात्तनी त्रीतीये रजकी प्रोक्ता चतुर्थे शुध्यती ॥१॥

पक्कश्राद्धे शंवदद्दातियः । उभौ तौ पापकर्माणौ पातालनरकगामिनौ ॥ ६५ ॥ सर्वस्वमपि
वोद्घात्याठपित्वा द्विजोत्तमे । नाशनीहनसर्वं ब्रह्महत्याफलं भवेत् ॥ ६६ ॥ वैश्वदेवेत्वति
क्रांते गृहेभ्यागमभोजनं । प्रायश्चित्तमथो कृत्वा पुनःसंतनुयाद्वते ॥ ६७ ॥ नतु ह्रस्वान्नाय से पा
त्रे न मृन्मौ न वकर्परे । वैश्वदेवं प्रकुर्वीत कुंडे वा स्थंडिलेपि वा ॥ ६८ ॥ यदा श्राद्धं पितुः क
तकर्तुमिछुस्यंनमिमानत् । वैश्वदेवं नदा कुर्यान्निर्वर्त्ते श्राद्धकर्माणि ॥ ६९ ॥ रद्धवा वा दौत
पेयांतमध्येजु द्रक्तिपावंसो । एकोद्दिष्टेत पावांते वैश्वदेवो विधीयते ॥ ७० ॥ नस्तु क्षके शे
जुरुपाणांनिपातितजानुकः । बहिर्द्विजोतुकृतैर्यद्धरा रक्षसै हीयते हविः ॥ ७१ ॥ रजस्वला
यह्रिल्लानाष्ठनरेवरजस्वला । श्रुष्टात्स्यहिन्नाद्वीगम्युविन्त्वेनविद्यते ॥ एकोनविंशतेर
वीगेकाहस्याकृतोद्वहः । विंशाम्भरतुनेरेष्ठविरात्रमष्युचिर्भवेत् ॥ आरुढयौवनाय

प यः पक्वं दृतः पक्वं पक्वं केवलव क्रिनां ॥ तद अन्नं फलवत स्त्राह्यं न दोशो मनु

५ श्वगात्र्वर्यरज्जन्दर्शनात् । स्पष्टाद्दशादिनाद्दीगृप्रुविह्यस्नाय कीर्त्तिता ॥ ७२ ॥ मृत्तिकापांसु
६ नाशं तु कथ्यं तु वैतिया ज्ञिकाः । कुम्भेसतिक्किनमाध्यपेवर्गव्यंतथैवच ॥ ७३ ॥ पुरुषस्त्रिरभिम
न्त्यापोवा वाप्युद्दिल्लमेनुसा । तेनैवस्नापयित्वा तु दहेद्दग्ध्यं यथाविधि । बह्वोतरा वटेनो कृत्वा
दाहयेद्दुषिश्चर्वकं । ततः सर्वाणि कर्त्तव्या क्रिया वैवोर्ध्वदैहिकाः ॥ ७४ ॥ प्रम्यासने च्युती दूरे च्युता
दे च्युतिदुर्बलौ तु यही नैव मर्षैवपद्मः कस्मान्नद्दीपते ॥ ७५ ॥ गोमूत्रवा सिंगाम्भं धूपेन श्वे
दकूपिका । चर्मण्यां सघमुविस्यात् गोमूत्रगोरसर्षपैः ॥ ७६ ॥ विनोदकेन पवितं यदन्नं
जातवेदसि । तस्य सर्वफलं ज्ञायं स्पष्टा स्पष्टेन दुष्यति ॥ ७७ ॥ मृत्तिका सततं नाधारा स्वी सुसुव
वेरविंदवः । इन्दुर्दण्डेतिलेसोमेनो ह्यिष्टं मनुरब्रवीत् ॥ ७८ ॥ ना[illegible]मपात्रपथ्यासन्यस्तं स्त्री
रं दधि घृतं मधु ॥ विविधपात्रदो ब्रल्यतन्त्रपात्रं विनिष्यति ॥ ७९ ॥ माहिकं फाल्गुनं तं श्ला
गोरसेभ्य रसे चैव क्रमुके कतुकेतथा । मनुषे च तथाधान्ये पक्वे दोशो न विद्यते ॥

सर्वदं मासीकं चैव ह्यमावास्यादिकं च यत् ॥ अनेनैव तु कर्त्तव्यं यस्य भार्या रज स्व० ॥ १

कं गोरसं जावुतं घृतं हस्तस्नानिमुक्तानु दिनमेकमभोजनं ॥ ८० ॥ चंडेश्याम्हृयेनाघास्य यैयौ
मरतु स्यै ॥ चंडस्य यहे नाघादयास्नात्वा विमुक्तयोः ॥ ८१ ॥ सूतके मृत [redacted]
[redacted] केवैव यदि स्याचंडस्पृतकं ॥ तावत स्नानके नास्त्रियाश्चंडाद्भ्रनस्यु
वेति ॥ ८२ ॥ स्पर्शस्नानं जपं कुर्यात्सम्यक्पेहोमसुरार्चनं ॥ मुच्यमानेतयोरानं विमुक्ते स्नानमाचरेत्
स्व ॥ ८३ ॥ भर्तुस्तयाहे च नारी कथं विस्पाद्रजस्वला ॥ अ सुतासमुतावेव न च स्यात्समाचरेत् ॥ ८४ ॥
पिञ्जन्त याहे संप्राप्ते यस्य भार्या रजस्वला ॥ तदा श्राद्धं न कुर्वीत कर्त्तव्यं पंचमे हनि ॥ ८५ ॥
प्र जपेद्योगनाग्नं तु तुलसी दध्यमालया ॥ सर्वसिद्धिमवाप्नोति स वै विष्णुविनस्यति ॥ ८६ ॥ ए
कैन करणावीरेणास्के नाप्यशिते न वा हरिहरिं वासे मुज्य नमस्यस्तन्मयो भवेत् ॥ ८७ ॥ तुल
सी पत्रगलितं यानो यीसिरसा वहेत् ॥ गंगास्नानमवाप्नोति दशधेनुफलं लभेत् ॥ ८८ ॥
सक्रां नाचपिप स्नाते दारश्यां रविवासरे तु जं सी ये विच्चिंच तितो छिं दंति हरेः शिरः ॥ ८९ ॥

सं२

प्रतिपद्दशविंशीश्च मध्यमाक्रेन वमीश्च वासंक्रान्त्यर्कदिने श्राद्धे न कुर्याद्दंतधावनं ॥९०॥ अंगुल्या

६ दंतकाष्ठं च प्रत्यक्लवणं तथा ॥ मृत्तिकाभक्षणं चैव गोमांसाशनं स्मृतं ॥९१॥ अलाभे दं

तकाष्ठानां निषिद्धायां तथा तिथौ । अपां द्वादशगंडूषैर्मुखशुद्धिर्भवेन्नृणां ॥९२॥ आसोदने च

6 सोमे च सीमंतोन्नयने तथा तन्श्राद्धे नवश्राद्धे भुक्त्वा चांद्रायणं चरेत् ॥९३॥ जपस्तपस्तीर्थयात्रा

प्रव्रज्या मंत्रसाधनं । देवताराधनं चैव स्त्रीशूद्रपतनानि षट् ॥९४॥ आखोलेच्छूलपाधाबीलस्त

स्मैव च तुर्थकः । अश्वत्थोदुंबरखदिरः करवायाः सप्तकीर्तिताः ॥९६॥ अंहे भस्मनच मृत्तिकां

त्रिफला च द्विनश्यते । करवायाः सप्तरात्रं स्यादेतत् सर्वविशोधनं ॥९७॥ भस्मनः पलमेकं तु

द्विगुणां मृद पलं तथा । करवायाः त्रिगुणा मोक्षा चतुर्गुणा त्रिफला भवेत् ॥९८॥ वटाश्वत्थार्क

पत्रे तु कुंभीतिंदुकपत्रयोः । कोविदारकरंजे च भुक्त्वा चांद्रायणं चरेत् ॥९९॥ सिंधुस्पा ६

न्नस्य संकल्पोऽस्मा वेव पल्ल्येत । आमं दत्वा हिकं सर्वविप्रपात्रो विधीयते ॥१००॥ शान

ॐ मपोरी पानाधारा

संलग्नानि कापानी संलग्नानीत्र जानि च मंश्री कासिं चितापारातं स्पदोषो न विद्यते

वसानेमोऽसेचस्वस्लिवाव्याहृिजोन्नमैः॥ नवाच्यो वैदिकोमंत्रोधर्मध्वंसकरोहिसः॥ १॥ योगजा
श्वादिश्रेष्ठेषु कृत्रिमायीतयाभुवि। नकुर्याद्धर्ममेतेषु परकीयासु भूमिषु॥ २॥ वनानिगिर
योनद्यः स्तीर्थान्यायतनानि च। देवखातान्यगर्ताश्चतेषु स्वामीनविद्यते॥ ३॥ तस्माच्छूद्रानि
देयानि त्रुणेषायतनेषु वा नदीतीरेषु तीर्थेषु स्वभूमौवशपत्तनः॥ ४॥ दीपवत्रामतेषु
सः रूपमादुच्छेदनं स्त्रियः। अचिरेणैव कालेन नवंशच्छेदायकल्पते॥ ५॥ परेतदेम्यनीपत्रे
रोमकूपेषु येतिलाः। तेतिलाः कृमिसंयुक्ता सज्जलंरुधिरायते॥ ६॥ भूमौयस्तर्पणंकुर्या
त् कांस्येलोहेतथैव च। तज्जन्यां गुह्यसंयोगात् पितृहासमजुच्यते॥ ७॥ प्राणात्ययेदविलोप
९ लिनाशेनथैव च॥ असत्यमपिवक्तव्यंगोब्राह्मणहितायच॥ ८॥ ॐ एकाष्टरथेमंवेनौका
यांगजष्टब्लूयौ। विषुवेशतसाहस्रं व्यतीपातेत्वनंतकं॥ १०॥ उच्चीपरिलिपादूर्ध्वंयावदिन्द्रियतु
षयं। ऊर्ध्वंतरस्यकूआधीतनोहाहमितिस्मरेत्॥ ११॥ उत्त्रोपनपनादूर्ध्वं पिपासामासाभ्यंतरेपिता।

त्लोघजनवंपातेस्य पदोषो न विद्यते। शतबिंदुत्रयेदानं सहस्त्रंतुरविसंघे २

७ तच्चुहारं न कुर्वीत विवाहव्रतबंधने ॥ १२ ॥ उपानहौ च वस्त्रं च धृतमन्यैर्न धारयेत् । उप
वीतमलंकारं स्रजं करकमेव च ॥ १३ ॥ शुचिः पण्यं च भैक्ष्यं च कारुहस्तः सदा शुचिः । लालनेबा
लकमुखं मैथुने स्त्रीमुखं शुचिः ॥ १४ ॥ हस्तं वै विघमाने तु ब्राह्मणो ज्ञानदुर्बलः । मुखेन पि
बति यस्तोयं सुरापानसमं भवेत् ॥ १५ ॥ नैकवस्त्रं द्विधा कुर्यान्न भिंद्यात्कलिकामपि ॥ भेदं कम
लकेदानां समानो ब्रह्महत्यया ॥ १६ ॥ अन्नदूषं तु यो दद्यात् ब्राह्मणाय शतियहो हाहतानेरमं
यांति ब्राह्मणास्वर्दनंतरं ॥ १७ ॥ भुंजेत नोपवासे च सर्वतीर्थेषु यं विधिः । वर्जयित्वा कुले ह्येवं केदारं
विरजं गया ॥ १८ ॥ विवाहोत्सवयज्ञेषु अंतरा मृतसूतके । पूर्वसंकल्पितं यच्च तस्मिन् दोषो मनुर
ब्रवीत् ॥ १९ ॥ विकारिण्यां तु यत्सस्यं मातापित्रपणीवच्च । एकलीपात्र ब्राह्मणस्मात् देवनित्यमा
२ चांवर्जितात् ॥ २० ॥ उपवासस्य गायत्र्याः सहस्रं विप्रभोजनं । ब्राह्मणायामशक्तौ चैव समभेतत्स ७
नुष्टयं ॥ २१ ॥ ताडपत्रं कटिसूत्रं च स्वर्णपरिवेष्टितं । वेणी स्वमस्तके यावत्तावच्छूद्रो न संशयः ॥ २२ ॥

तुम्बाभ्यामपरिज्ञाते सूतके नैव दोषकृत् । एकेनापि परिज्ञाते भोक्तुर्दोषमुपावहेत् ॥२३॥ भि
न्ना न्नेभ्यो विपान्नेनु उत्तशेषं तु पद्विः । आनस्त्वाछाधयेत्पापं नु पाभिरिव कांचने ॥२४॥
पापसेतनतथान्येन मार्ग्वांक्षेन तथैव च ॥ न कुर्याद्दंतवलिरानं तु अदनेन प्रकल्पयेत् ॥२५॥
भुक्तिकाले हि पानीयं पात्रेणैव पिबेद्द्विजः । करेण च पिबेत्तोयं पीतं मद्यसमं भवेत् ॥२६॥
माषाः सर्वत्र वै शस्ताः पिंडाश्चैव विवर्जयेत् । यथा मद्यं तथा मांसं तानि निषिद्ध्यानि पिंड
यो: ॥२७॥ न वस्त्रेण धमेदग्निं न शूर्पेण न पाणिना । मुखेनोपधमेदग्निं मुखाद्ध्येषाभि
जायते ॥२८॥ शौचशेषं पादशेषं पीतशेषं तु यज्जलं । सुरासमं तु तत्तोयं पर्युक्षणं कृतं वि
ना ॥२९॥ कनिष्ठानामिकाभ्यां वज्रेतु पुस्तु रत्नीयकः । प्राणायाम प्रकर्तव्यं तर्जनी
मध्यमां विना ॥३०॥ दूरके रहिता नाम्या ज्येभकं हरिद्संज्ञकः । स्वने वामतः ऊर्ध्वं प्राणा

८ यामस्य जलक्षणं ॥ २१ ॥ तर्जन्यां तु स्थिते रौप्ये ब्रह्मग्रंथौ च मस्तके । भोजनं मैथुनं मूत्रं कुर्वन्
६ कृच्छ्रेण शुध्यति ॥ २२ ॥ देवतायतिमां दृष्ट्वा परिहृत्य विरंचिनः । नमस्कारं न कुर्वीत यस्य
श्चित्तीयते नरः ॥ २३ ॥ नमस्कृपस्यापरैश्च देवपितिथियो च योरदर्शी । गर्भस्थाये मिसा यो कापिन ज २
णां तत्स्त्रिकारिणी २४ ॥ स्त्रिया यं चोपवस्त्रं च सख्या यं थितमेव वा । स्नानादिके न कुर्वीतत
थाव श्राद्धकर्मणी ॥ २५ ॥ जातमात्र स्त्रियस्तावत् यावत्स्पृष्टौ समाप्नुताः । मन्त्यामभे
न तुष्येत यावत्स्नोपनीयते ॥ २६ ॥ एकं कुंडं स्थाने काकंसूइं खरं कपिं । दृष्ट्वा च ग्रंथ
रेत्कर्मस्थ स्त्रानं समाचरेत् ॥ २७ ॥ स्नानं मधुगंधं च दिवा मैथुनमेव च । न नाति स्वप
त्नान्नेव संध्या बहिरुपोषिते ॥ २८ ॥ दर्शीन्नपाहे संध्या मेकपंक्तौ निसंज्ञिकाः । श्रा सै
हपाहं निर्दन्त्यपश्चाद्दर्शी विधीयते ॥ २९ ॥ अन्यगोत्रस्य मूजातु घटः षष्ठी वहेद्धरः ॥ ८

स्तृ॰ प्रो

मूलं यस्य स्वगोत्रेच्च वहेत्तत्राष्टमी ॥ ४० ॥ अस्यामातुर्यवन्पित्रं मातृकं वा यदा भवेत् । उभयं तं
स्तु कन्या या मातृके परिकीर्त्तितं ॥ ४१ ॥ वरस्यापि पितुः पितृमातृकं वा यदा भवेत् । पितृमेव वर
स्तस्यैतुभयं पितृतः स्मृतं ॥ ४२ ॥ विषमे संकरे प्राप्ते स्वल्पा च द्वादशी यदि । आद्विस्कपारणं
कुर्यात्पुनर्भुक्त्वा न दुष्यति ॥ ४३ ॥ अर्घमावाहनं चैव वृद्धिमातृ छ्रोनिवेशयेत् । विकरं पिंडदा
नं च तीर्थश्राद्धेषु वर्जयेत् ॥ ४४ ॥ नाग्न्यपतियहो षोडे दोष स्पर्शेव विक्रये । अस्महाश्रुध
तेयेन न कन्यारूपविक्रयी ॥ ४५ ॥ अष्टवर्षा भवेद्गौरी नववर्षा च रोहिणी । दशवर्षा भवे
त्कन्या अत ऊर्ध्वं रजस्वला ॥ ४६ ॥ गौरी ददन्नाकपृष्ठं वैकुंठे रोहिणी ददन् । कन्यां दद
ब्रह्मलोके रौरवं च रजस्वलां ॥ ४७ ॥ कालेवर्षी जंच सनाथ नना बवि घाव विलं च व उ
दयम्भा । एतान्गुणान्समसमीक्ष्य रयानं अतः परं भाग्यवशी हि कन्या ॥ ४८ ॥ न द
त्वा कस्यचित्कन्यां पुनर्दद्याद्विचक्षणः । दत्वा पुनः प्रयच्छन्हि प्राप्नोति पुरुषानृतं ॥ ४९ ॥

९ पंच पश्वनृते हंति दश हंति गवानृते । सर्वं भूम्यनृते हंति सत्त्वं ह स्तुत्ये रूपावृते ॥५०॥ पितृ
६ भ्यां य स्वयं दत्तं तेन तस्यैव धनं भवेत् । पितुरूर्ध्वं विभजतां मातापि अंशं समं हरेत् ॥५१॥ विभक्ते
षु सुतो जातः सवर्णायां विभागभाक । दृश्याद्वा तद्विभागः स्यादायव्ययविशोधितात् ॥५२॥
असंस्कृतास्तु संस्कार्या भ्रातृभिः पूर्वसंस्कृतैः । भगिन्यश्च निजादंशाद्दत्त्वांशं तु तुरीयकं ॥५३॥
अन्योन्यापहृतं द्रव्यं विभक्ते यत्तु दृश्यते । तत्पुनस्ते समैरंशैर्विभजेरन्निति स्थितिः ॥५४॥ विभा
गं चेत्पिता कुर्यादिच्छया विभजेत्सुतान् । ज्येष्ठं वा श्रेष्ठभागेन सर्वे वा स्युः समांशिनः ॥५५॥
पत्यौ जीवति यः स्त्रीभिः रत्नं कारो धृतो भवेत् । न तं भजेयुर्दायादा भजमानाः पतंति ते ॥५६॥
अध्यग्न्यध्यावाहनिकं दत्तं च प्रीतिकर्मणि । भ्रातृमातृपितृप्राप्तं षड्विधं स्त्रीधनं स्मृतं ॥५७॥
नासे मासे तु स्त्रीलिंगं यो वै वहति शोणितं । पिबंति पितरस्तस्य यो विवाहे ददते वरे ॥५८॥ गवां ९
वंकाद्बालघ्नी दास्या हन्ति लोपा द्विजं वधात् । मोच पन्तुष्यते पापा राजन्मम स्वर्गं निकारः ॥५९॥

नोदकस्थो जपेत्प्राज्ञः गायत्रीं वेदमातरं ।

अग्निर्वायुमुखो यस्मात्तस्मादुत्थाय तां जपेत् ॥ सपवित्रेण हस्तेन कुर्यादाचमनं क्रियां ॥६०॥
नोच्छिष्टं तत्पवित्रं तु भुक्त्वोच्छिष्टं तु वर्जयेत् । पंचमन्त्रे जपे चैव ब्रह्मग्रंथिर्विधीयते ॥६१॥
भोजने तु द्विजः प्रोक्त एष धर्मो विधीयते । ऊर्ध्वं तु पाणि समिधं ईषयं तु विशेषतः ॥६२॥
निषेधेपि वरस्त्री यादृग्वास्याहनि द्विजः । केशानां विधिमः कार्यं नखश्मश्रु रोमामपि ॥६३॥
यदि स्युः शनिवेनानि भूयः सन्तालयेत्करं । हस्ते वैविषमाने तु ब्राह्मणो ज्ञानदुर्बलः ॥६४॥
कंठे पिबति तत्तोयं सुरापानसमं हि तत् । यमो रागविश्रितं भुक्तिः सा श्लिष्यति सुसांप
तं ॥६५॥ एषामन्यतमाभावे शिष्यान्यतमुच्यते । एकवस्त्रो न भुंजीत न कुर्याद्देवता
र्चनं ॥६६॥ नार्चयंति द्विजानं नैव कुर्याद्देवं विधानतः । भुंक्ते ते शिवहन्ता ते पिंडं ते विकरे
तथा ॥६७॥ अनुलेपमलोत्सर्गे यद्विशेषकृशं त्यजेत् । विकरं तेन तथा पिंडे भोजने तर्पणे
तथा । आचम्य च ततः पश्चाद्भस्या गोविधीयते ॥ गत्वा त्वं गत्वा का नं च यच्चान्ते बद्धे

पावके ॥६८॥ नारीं त्रयममासेषु भुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत् । दशाहं तु चः पिबेद्वा पो गाय आप्या
१० हमुग्द्विजः ॥६९॥ ततः संध्यामुपासीत श्रेष्ठं देवतनं तरं । वनस्पतिगते सोमे पणैतं यस्तु भ
ग जयेत् । न स्पमास हन्तं ब्रह्मपद्दागारमधिगच्छति ॥७०॥ पितामहस्त्वयेष्टस्तु पितुः सांवत्स
रंदिने । हयवकापाके न कुर्वीत विवाहमकरोत्तदा ॥७१॥ विवाहव्रतचूडासु वर्षमर्द्धं तद श्री
र्द्धकं ॥ पिण्डदाने विनास्नानं न कुर्यादिति तत्परं ॥७२॥ स्नात्वा न तु पीडयेत्केशान्नाङ्गेभ्यस्तो
श्रीग यमुद्धरेत् ॥ न च विधूनयेत्केशं चासश्चैव न धूनयेत् ॥७३॥ एकागोत्रस्य विन्नस्या श्री
श्चानुस्पवतष्वतं ॥ संहतं संभ्रियमाणस्य मृते चैतेनुन समं ॥७४॥ शौचाहपात्रेन मो १०
क्षणं शौचस्याते द्विजे भुवि । चनान्ते तः प्रसूते च तेजले ध्वित्रापने ॥७५॥ देवह
निनिमित्तानि जायेरन्नेकवासरे । नैमित्तिकानि कार्याणि निमित्तानामनुक्रमात् ॥७६॥
मात्सयुगे स्वसपुगे स्वस स्वस युगेन पा ॥ न जातु मंगलं कार्यमिकस्मिन्नेवऽपि हनि ॥७७॥

पश्चिमार्यं कुशेनैव गोष्ठितो वसनात रेः। तेन दत्तं न गृह्णन्ती ते पितृदेवा सवासवाः॥७८॥ स्फा
टिकाब्जाक्षरुद्राक्षैः पुत्रजीवकसमुद्भवैः। अन्नमालात्तु कैर्वापि आप्नुते तत्तरं॥७९॥ यद्दातु पितृ
तेनस्याद्द्धीवमात्र विस्मृया। एकपिंडं प्रकुर्वीत नामोच्चारं पृथक् पृथक्॥८०॥ स्नाद्वैवतु
मांजिह्वीलेशगरुते वयत्॥ आपि केचो ह्रिके वासः स्याद्देयश्चैव वर्जयेत्॥८१॥ इष्वग्निं ततथा
रा वै पात्राणां वै वसंकरं। कलहं वै पात्रशाह्मं वैवेदनं जिमांगं एकोदिष्टे च पार्वणे। स्याद्दयश्चेन व
जयेत्॥८२॥ शुक्लांबरधरा नारी शुक्लां वैरयरो नरः। शुक्लं व चेष्टका येवेणया यांचतथे
वच॥८३॥ आद्विमध्यावसाने वमात्र स्याद्विधीयते। रक्तांबरं दनलिमांगे गदुष्याद्सहवते
॥८४॥ ऊर्ध्वपुंड्रं त्रिपुंड्रं वा वं अकारमथोपि वा। स्याद्दकर्तीन कुर्वीत यावत्पिंडः समाप्यते॥८५॥
यानि कानि च पापानि ब्रह्महत्यासमानि च। रुद्रजापी हरेत्पापं नकन्याद्दयविक्रयी॥८६॥

स्नानाचांतः पिबेद्यस्तु पीत्वा यो नाचमेद्द्विजः। सुरापानेन तत्तुल्यं पीत्वा वोड्डापरां चरेत्॥ ८७॥
१९ स्रुतं कंस्तके चैव न दोषो मरुदर्शने। तावद्देव भवेच्छुद्धिर्यावन्मुक्तं न पश्यति॥ ८८॥ श्राद्धेनापः प
॥ यः पीत्वा श्राद्धेन हतपायसं। श्राद्धेनापोशनं कृत्वा सुराया न समं भवेत्॥ ८९॥ नैमित्तिकं मह
श्राद्धं पैतृकं कुरुते नरः। न हानिस्तेन कुर्वीत तीर्थश्राद्धं विना क्वचित्॥ ९०॥ आपसनुपाक्षेण
पदन्नेमपि हीयते। स्वमोविद्धौ स्वमंत्रेण दानापिनरके व्रजेत्॥ ९१॥ आपिंडदानतो दद्यात्स्व
त्किं विश्राद्धं वासरे॥ तेनैव पितरो यांति श्राद्धं हन्ति नैनवच॥ ९२॥ दर्वीदेयं घृतं चान्नं लवणं
व्यंजनानि च। अपक्वे स्वेहपक्वं चानतु दर्व्या कदाचन॥ ९३॥ श्रौसंज्ञांत्योधान्तु वारेश्वसमस्या ११ भार
त्कुरुतकै। आरोग्यपुत्रवित्तार्थी नस्नायात्कुश्रवारिणा। प्राथस्वानस्थानं चविग्गम्लूवेरेव
कारयेत्। अतस्य हि कुर्वीत पितृयोतीसउचमे॥ ९४॥ अपोशानं करे कृत्वा पात्रे कृत्वा तिदैवके॥

श्रन्नो मूत्रसमं ह्येवं पुनः पूरयते यदि ॥९५॥ सप्तम्यां रविवारे च गृहे जन्मदिने तथा । भुनक्त्यन्नकला
त्रार्थी न कुर्यात्तिलतर्पणं ॥९६॥ नैकवासा न चद्वीपे नांतरा लेकहोच न । एकानिस्व तु दितं कर्म न
कुर्यात्स्मृतिः कचित् ॥९७॥ सर्वोत्के दैविके श्राद्धे सपत्नीकं तु पार्वणं । एकोद्दिष्टं तु मध्याह्ने प
नर्ह्णिके नैमित्तिके ॥९८॥ द्वौ दैवे प्राक्त्रयः पित्र्ये उभयत्रैकमेव वा ॥ मातामहानामप्येवं तंत्रं वा
वैश्वदेविकं ॥९९॥ अत्यंतं नौ दिहायपावं ध्यायाश्च विशेषतः । रोगार्त्तेन न वस्त्रता यानगो मय
मस्माहरेत् ॥२००॥ दंतधावनं ताम्बूलं स्निग्धस्नानमभोजनं । रत्यौषधपरान्नं च श्राद्धकृत्स
प्तवर्जयेत् ॥१॥ पुनर्भोजनमध्वानं भाराध्ययनमैथुनं । दानं प्रतिग्रहो होमः श्राद्धभुक्त्वष्टवर्ज
येत् ॥२॥ कोशकौशैरो दूर्वाश्च यवगोधूमवल्वजाः । सुवर्णरूप्यतांमेचद्भौरभीः शकौर्वैत्रिनाशाः ॥३॥
प्रत्नरताः कंबलागावः सूचीतितिथिरेव च ॥ तिलाश्च भीश्च काशाश्च न वैनेऊ तस्य ना ॥४॥
न पाके कारयेत्सुत्रीन पाके मन्यगोत्रजाः । न नवस्राव वं ध्यांतु गर्भिणी च न तु बीखी ॥५॥

जी

शा

एकएवयदाविप्रोह्यन्नीयोनोपपद्यते॥ एकेनैवतुविप्रेणषड्दैवत्यंसमाचरेत्॥६॥
१२ शुक्लवेदनलिंगागएकोद्दिष्टेचपार्वणो। कुसुमवसनानारीकुसुमवसनोनरः॥७॥
12 शालिग्रामंशिलाशुद्धिंदैवेश्राद्धेनियोजयेत्॥ अन्नेसदक्षिणंश्वेवैष्णवायनिवेदयेत्॥८॥
श्राद्धेभ्राताथभोक्तव्यःपुत्रोवाथगुणान्वितः॥ स्वयमेवहिभोक्तव्यंनविप्रेवेदवर्जितः॥९॥
संध्याहीनेव्रतभ्रष्टेविप्रेवेदविवर्जिते। दीयमानंरुदत्यन्नंकिमयादुःकृतंकृतं॥१०॥
परकीयप्रदेशेषुपितॄणांनवनिर्वपेत्। तद्भूमिस्वामिपितृभिःश्राद्धकर्मविहन्यते॥११॥
रोगीहीनातिरिक्तांगोमूत्रकाध्यापकस्तथा॥ मातृपितृगुरुत्यागीब्रह्मसेवस्तथैवच॥१२॥
॥एकगोत्रैकप्रवरोविधुरोग्रामयाचकः। नकर्पीत्योत्रकेश्राद्धेपत्नीभ्रातासहोदरः॥१३॥
नस्वगोत्रेहविर्दद्यात्दैवेपित्र्येचकर्मणि। परगोत्रेभ्योदानंयथाकन्यातथाहविः॥१४॥ १२

हस्तेनाशिरसिमस्थितो दीपः कार्यस्तकम्‌ अथोपि कर्मणि आज्येन लौहेनैव तु कारये
त ॥ १५॥ असंकल्पितं [illegible] अन्नं च पाणिना स्पृशते यदि। तद् यस्तेन नरकं यांति दाता भोक्ता च स
र्वेजाः ॥ १६॥ अकृते पिंडदाने च आसनेन च मंते यदि। पुनः पाकं प्रकुर्वीत स्नात्वा हं कर्मयोय
थाविधि ॥ १७॥ अन्नं संशोधितो येन गायत्रीं वितयं जपेत्‌। होमः कृतस्तेन बलिश्चैव कृ प्राणा ४
तो भवेत्‌ ॥ १८॥ प्राणाहुती बलिश्चैव न कुर्याद् यस्तु द्विजः। उच्छिष्टं अन्नं जायाते तं भुक्त्वा
तेस्य वह्नौ क्षिपेत्‌ ॥ १९॥ पितृणामन्नमादाय बलिं यस्तु प्रयच्छति। स च पापेन लिप्ये
अन्नमयसमं भवेत्‌ ॥ २०॥ उपविश्य तु पश्चाद्‌ आसनेन बलिमुत्सृजेत्‌। सहितो येन
पुण्येन पितृ याती स उच्यते ॥ २१॥ रत्नेवापयवारत्नेभूमौ पाणि क्षिपेद्बलिः। ते रत्नम
पुरैर्भुक्तं पितॄणां नोपतिष्ठति ॥ २२॥ बिल्वपत्रेण च यथा शंभुः ध्रुपत्रैर्वा अपसमं वा शंर्वं

सं भिन्नवस्त्रं च श्राद्धे यत्नेन वर्जयेत् ॥२३॥ एकपंक्त्युपविष्टानां विप्राणां सह भोजने
१२ यद्येकोपि त्यजेत्पात्रं शेषमन्नं न भोजयेत् ॥२४॥ पात्रप्रक्षालनादूर्ध्वं कराभ्यां पात्र
13 धारणं । संकल्पो दक्षिणास्वाध्यो विकराने वाममुत्सृजेत् ॥२५॥ पितृपात्रादरस्त्यं ते वि
करं कारयेद्बुधः । पिंडदाने प्रकुर्वीत विकरान्त्वङ्गुलैः ॥२६॥ ग्रासमात्रं तु विकरं न
तु दद्यात्पृथक् पृथक् । उद्धृत्य सर्वमन्नं हि पंक्तिमूर्ध्नि निक्षिपेत् ॥२७॥ श्राद्धं भुंक्ते
तु यो विप्रः । न स्त्रियं नापि जलं पिबेत् । पतुक्रेन पितृणां शेषं विघातयासुरं ॥२८॥
तीर्थे संवत्सरे प्रेते पितृपक्षे शशिक्षये पिंडदानं प्रकुर्वीत मघादि भरणी पुगे ॥२९॥
श्राद्धे मलकर्मासक्ता । पिंडं प्रकुर्वीत वर्जिते ॥ एकोद्दिष्टे बिल्वमात्रं चान्येन श्राद्धे तु ताधिकी
तृ ॥३०॥ ग्रासमात्रं ॥ धूर्तं गतजे च तुलसीशातपत्रिका । बेपकं तिलपुष्पं च खड्गेनोपित १२

पा२

वेत्त्व भाः।।२२।। केतकी कणवीरं च वकुलं कुंद केतथा।। पाटलं जाति पुष्पं च वनिरा: पितरो शा
गताः।।३२।। पुष्पानि वर्जनीयानि रक्तवर्णानि यानि वा जलोद्भवानि देयानि रक्तान्यपि विशेषतः।
।।३३।। कुर्वन्तिलकं कार्यं हव्य कव्येषु सर्वदा।। निराशाः पितरो यान्ति दृष्ट्वैव वन्हि पुंड्रकं।।३४।।
ऊर्द्धपुंड्रः स्योपरि यत्पुंड्रः कपिलाद्वा कारवेघरे। सर्वं क्रियाफलं तस्य कर्तुश्चैव परा फलं।।३५।।
मार्जारमूषकौ स्पर्शो पिंडे वाहि दलीकृते। पुनः श्राद्धं प्रकुर्वीत परिछेत्परमां गतिं।।३६।।
पमातः मातरः सर्वा एताश्चन्याश्च पोषिताः। श्राद्धं न वन्त्यां दाने यो न चरन्ति प्रजन्तिताः।।३७।।
एकोद्दिष्टे निलोः कार्यं वृद्धि श्राद्धं तथान्तेः।। विप्र प्रदक्षिणाः कार्याः पार्वणे जलधारया ३८
नित्यश्राद्धे तु सर्वस्यान्नित्यं णां तदन्ते तरां ततो माहुगामहोनो वरं वृद्धि श्राद्धे च दद्दानं प्रिः।।३९।।
पद्दावालमितेस्तर्ये यथुं केश्राद्धं कुन्नरः। व्यर्थतां यान्ति तच्छ्राद्धं पितॄणां नोपतिष्ठति।४०।।
महानयेवतुर्देशं पांमयायुक्तंदित्रियविशि। पिंडं निर्वपणं कुर्यात्तस्य शास्त्रहतः पिता।।४१।।

दि१४ नयास्तु गात्रैभरणयोः पितुः सांवत्सरं दिनं। पिंडदानं च कुर्वीत अन्यथा पितृघातकः॥४२॥
एकोनं कुर्वीत सन्याशीनां च सर्वदा। अहन्येकादशे श्राद्धे पार्वणं च विधीयते॥४३॥ अ
१४ याशौचं। आदंतजननात्सद्य आचौलान्नैशिकी स्मृता। त्रिरात्रमाव्रतादेशाद्दशरात्रम
तः परं॥४४॥ संचारे च समुत्पन्ने सूते रजसि सूतके। पूर्वमेव दिनं ग्राह्यं यावन्नाभ्युदि
तो रविः॥४५॥ जीवन्नेव यदि जातो मृतः सूतक एव च॥ सूतकं सकलं मातुः पुत्रादी
नां दिनत्रयं॥४६॥ यावन्न छिद्यते नालं तावन्नाप्नोति सूतकं। छिन्ने नाले ततः पश्चात्सूत
कं तु विधीयते॥४७॥ सूतके वर्त्तमाने तु द्वितीयं सूतकं यदि। पूर्वेणैव तु शुद्धिः स्याज्जाते जा
तं मृते मृतं॥४८॥ मृतजातकयोगे शुद्धिर्ती पासाव कथ्यते। मृतेन शुध्यते जातं न मृतं जा
तकेन तु॥४९॥ पितरौ चेन्मृतौ स्यातां दूरस्थोपि हि पुत्रकः। श्रुत्वा तद्दिनमारभ्य दशाहं १४
सूतकं भवेत्॥५०॥ विदेशस्थे मृते जाते ज्ञाते सूतकमध्यतः। शेषाहोभिः शुद्धिः स्याद् शेषे तु

चारीनां विधीयते ॥५१॥ पितृपत्न्यामपेतायां स्नानवर्जं द्विजोत्तमाः। संवत्सरे व्यतीते
तु त्रिरात्राच्छुद्धिरिष्यते ॥५२॥ मासत्रये त्रिरात्रं स्यात् षण्मासे पक्षिणी तथा। अहस्तु न
वमादर्वागशुचित्वं न विद्यते ॥५३॥ पंचवर्षाधिके बाले पित्रेयीरिजायते। दुर्भिक्षे गो चि३
हिके कार्यं सपिंडीकरणं विना ॥५४॥ मातर्यग्रे प्रमृतायामशुद्धौ म्रियते पिता।
पितुः शेषेण शुद्धिः स्यात् मातुः कुर्यात्तु पक्षिणी ॥५५॥ आशिष्टानोदकं कुर्वीत
श्राद्धस्य समापनात्। समाप्ते तूदकं दद्यात् त्रिरात्रमशुचिर्भवेत् ॥५६॥ विवाहोत्स
वयज्ञादि श्राद्धे होम्यार्चने जपे। प्रारब्धे सूतकं न स्यादनारब्धे तु सूतकं ॥५७॥ एक
विंशत्यहर्यज्ञे विवाहे दशवासरात्। ह्रोश्रतयने चौलोतनतरासत्रे न सूतकं ॥ श्राद्धेपा
कपाकियाया ॥५८॥ सावेमातुस्त्रिरात्रं स्यात् पितुः शौचं विवर्जितं। पातेमातुर्यथामाहे

र

१५ पित्रादीनां दिनत्रयं ॥५९॥ आचतुर्थाद्दिवेस्रावः पातः पंचमषष्ठयोः अत ऊर्ध्वं प्रसूतिः स्या
द्दशाहं सूतकं भवेत् ॥६०॥ अतिक्रांते दशाहे तु पश्चाज्जानाति वै यदि। त्रिरात्रं सूतकं तस्य
15 न तेऽब्दस्य कर्हिचित् ॥६१॥ यतो येते नेवपनेन पिंडेनोदकक्रिया। नाशौचं नैव शौचं स्या
त्तु त्रादिनां गोत्रिणामपि ॥६२॥ उभाभ्यामपरिज्ञाते सूतकेनैव दोषकृत्। एकेनैव प
रिज्ञाने भोक्तुर्दोषमुपावहेत्। ये यमेक्लिन्नतीये वसमभ्मेनव मेनया। चक्लिसेवपनं का प
ट्ठिजैस्तऊ चजेम्हते ॥६४॥ न तु त्रस्य पितादद्यान्नानुजस्याग्रजस्तथा। न भार्यायाः पतिर्दद्या र्या
न्नद्यान्तस्नेहवशादपि ॥६५॥ अपुत्राया मृतायां तु पतिः कुर्यात्सपिंडिकं श्वश्र्वादि
भिः सहैवास्याः सपिंडीकरणं भवेत्। दशाहाभ्यंतरे नष्टे बालेऽनहियबांधवैः ॥६६॥ शा
वाशौचं न कर्तव्यं नैवाप्युदकक्रिया। ऊनद्विवार्षिके प्रेते निःस्पर्धं बांधवा बहिः ॥६७॥ ए
अलंकृत्यस्य वै भस्मो निखनेद्बांधवैरपि। पयप्यकृत नव अथवे जातदंतस्तु संस्थितः ॥६८॥

आशौचं

तथापि दाहरूपे दत्ते त्र्यहं मातृदेहेन। पाकमकरणं अथ एकादशाहं जन्मत:॥६९॥ चूडायास्त्रि
दिनं प्रोक्तं तथा अधिकमाशमात्। स्त्रीणामसंस्कृतानां तु त्र्यहाच्छुध्यंति बांधवा:॥७०॥ यथो
क्तेन विधानेन शुध्यंति तु सनाभय:। अनूढायां तु कन्यायां सद्य: शौचं विधीयते॥७१॥ स्वगो
त्रो यन्यगोत्रो वा येन स्यात् पिंडदायिन:। उदकं पिंडदानं च दशाहं स: समापयेत्॥७२॥ आ
त्ममातृस्वसुश्चैव आत्मपितृस्वसु: सुता:। आत्ममातुलपुत्राश्च विज्ञेया: पितृबांधवा:॥७३॥
श्वश्र्व: श्वसुरयोश्चैव मातुलान्याश्च मातुलै:। पित्रो: स्वसरि तद्वत्पक्षिणी परिनिशि॥७४॥
अशौचं पक्षिणीं रात्रिमृता मातामही यदि। भगिन्यां संस्कृतायां च भ्रातर्यपि च संस्कृते॥७५॥
मित्रे जामातरि प्रेते दौहित्रे भगिनीसुते। शालके तत्सुते चैव सद्य: स्नानेन शुध्यति॥७६॥
स्तन केषु के कस्माद्गृहयोर्दुउपजायते। सूतके कादशे कार्यं द्वादशे किंचनस्मृतान्॥७७॥
ते

२६ वास्नातोऽस्य च बस्तिस्थपः करोत्यूर्ध्वदैहिकं तु दुर्गत्वमसौ याति इह लोके परत्र च ॥७८॥
16 चांडालात्सुदकात्सर्पाद्ब्राह्मणाद्वैद्युतादपि दंष्ट्रिभ्यश्च पशुभ्यश्च मरणं पापकर्मणां ॥७९॥
कौधारर्प्याद्दात्मघाती लेशाद्दैस्तु तथैव च ॥ ऊर्ध्वं संवत्सरात्कार्यं सर्वमेवौर्ध्वदैहिकं ॥८०॥
अथ कश्चित्प्रमादेन म्रियेतान्युदकादिभिः ॥ तस्याशौचं विधातव्यं कर्तव्या चोदकक्रिया ॥८१॥
बुद्धिपूर्वं मृतानां तु त्रिंशत्कृच्छ्रं समाचरेत् । अबुद्धिपूर्वं मृतानां च पंचदश समाचरेत् ॥८२॥
ततोऽधिकारी भवति पिंडेषु दहनकर्माणि एकादशेऽह्नि ऊर्ध्वं तन्नारायणबलिं ततः सर्वमे
कर्म वौर्ध्वदैहिकं । कार्यं तु विधिवद्बुधैः ॥८३॥ आपद्यामृतो ध्वरुह्य शिरोधोस्थि चरेद्धुतं ॥ एहाद त
शपद्भीणपाद्वः प्राजापत्यं चरेद्बुधः ॥८४॥ अस्पृश्यस्पर्शने चैव चत्वारि चीर्णि वा चे
रहिति ॥ सपसपिंडप्रदानं सपिंडता तु पुरुषः सप्तमे विनिवर्तते ॥ समानोदका २६

ॐ न्यगाभगमि। समानोदकसंज्ञा तु तावन्मात्रा हि नश्यति। आत्मपितामह

भावस्तु जन्मनाम्नोरवेदने॥८५॥ शाखा॥ सपिंडता तु सर्वेषां संततिः सप्तपौरुषी। पिंडश्चोदक
दानं च शौचाशौचं तदनुगं॥८६॥ मत्स्यपुराणे॥ लेपभाजश्चतुर्थाद्याः पित्राद्याः पिंडभा
गिनः। पिंडदः सप्तमः तेषां सापिंड्यं साप्तपौरुषं। यद्येकजाता बहवः पृथक्क्षेत्राः पृ
थक्क्रियाः॥८७॥ एकपिंडाः पृथक्शौचाः पिंडस्त्वावर्तते त्रिषु॥ आदि॥ सर्वेषामेव व
र्णानां विनिर्विज्ञेया साप्तपौरुषी सपिंडता ततः पश्चात् समानोदकवर्त्मना॥८८॥ ततः
कालवशान्नष्टे विस्मृते पितानु आत्मनः सपितामहः॥ तस्यापि यः पिता कश्चित् स एव प्र
पितामहः॥९०॥ प्रपितामहसंज्ञे स्यः कश्चित्प्रपितामहः॥ ऊर्ध्वं गणनया चाद्याः सर्वे
ते प्रपितामहाः॥९१॥ पितामहो द्वितीयः स्यात् तृतीयः प्रपितामहः वेत् सोदर्यादिसमं ख्याता सा
दात्मा पितृचतुर्थकः॥९२॥ सर्वलोपाः स्यात् पुत्रः पंचमः परिकीर्तितः॥ भ्रातृभिर्वा ततस्त
न्ये निर्भिन्नकार्याः सहोदकाः॥९३॥ विभक्ताः स्वकुल्याः स्यात् षष्ठो लेपभाजिनः॥

त्रात्रविद्दम्नड्जातीनां साषिंड्यं तु त्रिपौरुषं ॥ ९४॥ आसनसौरषिजातानामविभक्तार्थभा
गिनां ॥ विभक्तार्थानां सर्वेषां मातुर्ज्ञातिरसंशयं ॥ सपिंडता तु कन्यानां सवर्णानां त्रिपौरुषी
१८ ॥ ९५॥ कूर्मपुराणे ॥ प्रथमग्रानानां तथा स्त्रीणां साषिंड्यं साप्तपौरुषं ॥ यमेन्नानाभर्तुः सा
पिंड्यं प्राह देवः पितामहः ॥ ९६॥ खतुकविप्रात्स्वाङ्कः पित्राद्यः स्वपः सर्वेत्रयपुत्रा
द्यः परा प्रान्सममममद्त्येके सपः पपौत्रनिश्चयः ॥ ९७॥ एवं मृतानामेतेषां जीवंतस्त
प्रपौत्रकाः ॥ अविभक्तजनाख्ते सपिंडाः सर्वसंमताः ॥ ९८॥ यामत्रयं पौर्णमासी प्रतिपद्
द्विगामिनी ॥ द्वितीयेह्नि तदा रात्रौ होली स्पृश्या मनीषिभिः ॥ ९९॥ अन्यस्यां तु पौर्णमास्यां
रात्रौ होलिकापार्चनं क्रियमाणं प्रतिपद्दिशांतिर्भवितिसर्वतः ॥ १००॥ प्रतिपद्याह्वविद्वा १८
याथाम्बमनासमन्विता ॥ न तस्यां होलिकाकर्म सर्वथा वै विवर्जयेत ॥ १०१॥ इति देवयाज्ञिके

विरचितेस्मृतिसारःसंग्रहे॥१॥ अर्घमावाहनंचैवद्विजांगुष्ठनिषेवने।विकिरंचाक्षतंपुष्पं
वतीर्थश्राद्धेतुवर्जयेत्॥२॥ अवनेजनंपिंडदानेतुनः प्रत्यवनेजनं।दक्षिणाचाक्षसंकल्पं
तीर्थश्राद्धेषुवर्जयेद्विधिः॥३॥ पवाधान्यंचगोधूमामुद्गापापसशर्कराः।तुषहीनाश्चयामा
पानियुंज्याच्छ्राद्धकर्मणि॥४॥ अश्वशल्यांसमारूढोयान्किविनिवर्तेद्विजाः।सुरापानसमं
तोयंद्रवान्नंगोमांसभक्षणे॥५॥ नाहूतेरवियेविमुनेशिवंश्रवणवारिणा।तुलस्यानावपेद्द
यंगणानाथंतथाविकं॥६॥ सर्वदासर्वकार्येषुतुलसीकुसुमंवरं।भा।सर्वेषामेवदेवा
नांननिविद्याद्राकथंचन॥७॥ द॥ वेदश्चर्ममुखंविप्रेमुमुक्षुमपिभोजयेत्।नतुमूर्खाग्निरा
हाराःचांद्रायणोपवासिनः॥ श्रुतिः॥७॥ वरंफलानिमुखेदहंतंसमुद्रेपतनेवरं।राचोनत
षदेहंशानुनतुदानमपात्रकं॥८॥ अंगुल्यांहृपरिमाणाद्दजिक्रोयायासभीरवः।सर्वेगीण

१९ परिस्केशमवुधाः कर्मकृर्वते ॥९॥ ध्याक्पारिशयनंविद्यामासुविन्नेवदस्विशोपश्चिमेमप्रेत्ना
विंनाद्गानिम्नतुस्तथोत्तरे ॥१०॥ ॥ १६७७ ॥ वर्षे पौ वदि पंचमीलिखितं सेनापांडे ॥ ॥ छ ॥

18

१९

श्री। हरीरामस्येदं स्मृति
सार पुस्तकं